

2. Податковий кодекс України: наук.-практ. коментар / за ред. М. Кучерявенка. — Харків: Право, 2021. — 540 с.
3. Тимощук О. М. Принцип пропорційності у податкових правовідносинах. — Київ: Юридична думка, 2020. — 164 с.
4. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 № 3477-IV.
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

УДК 342.72:323.1

ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

ТЕРЕЩУК М.М., к.ю.н., старший викладач

кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін

Соціально – гуманітарний факультет

Білоцерківський національний аграрний університет

Стаття аналізує сучасні виклики захисту прав жінок на тимчасово окупованих територіях України, зокрема питання гендерного насильства, обмеження соціально-економічних прав та переслідування за громадянську позицію. Розглядаються міжнародні та національні механізми правового захисту. Висвітлюються пріоритетні напрями післявоєнної реабілітації та забезпечення прав жінок.

Ключові слова: права жінок, окуповані території, гендерне насильство, міжнародне гуманітарне право, Україна, правовий захист

Захист прав жінок на тимчасово окупованих територіях України є складовою національної безпеки та важливим елементом міжнародного правового порядку. Конституція України гарантує рівність жінок і чоловіків у реалізації прав і свобод, а держава зобов'язана забезпечувати ефективні механізми їх захисту навіть в умовах збройного конфлікту [1]. В умовах окупації реалізація цих гарантій суттєво ускладнюється, оскільки на таких територіях відсутня дія української юрисдикції, а

правовий режим фактично підміняється адміністрацією держави-окупанта, що призводить до масових порушень прав цивільного населення.

Однією з найгостріших проблем є системне застосування сексуального та гендерно зумовленого насильства як інструмента збройного конфлікту. Міжнародне право визнає такі дії воєнними злочинами та злочинами проти людяності, а відповідальність за них передбачена нормами Римського статуту Міжнародного кримінального суду [2]. В умовах окупації жінки позбавлені ефективних засобів захисту, доступу до правосуддя та медичної допомоги, що поглиблює масштаби безкарності та латентності зазначених злочинів.

Порушення соціально-економічних прав жінок проявляється в обмеженні доступу до роботи, медичної допомоги, соціальних виплат та гуманітарної підтримки. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначає правові гарантії для осіб, які проживають на окупованих територіях, і закріплює обов'язок держави щодо захисту їхніх прав та свобод незалежно від факту окупації [3]. Водночас відсутність реального доступу до публічних послуг перетворює ці гарантії на декларативні.

Окремої уваги потребує проблема переслідування жінок за проукраїнську позицію, громадську активність або співпрацю з українськими інституціями. Такі дії суперечать положенням IV Женевської конвенції, яка покладає на державу-окупанта обов'язок забезпечити захист цивільного населення та забороняє застосування насильства, репресій і колективних покарань [4]. Зафіксовані випадки незаконних затримань, психологічного тиску, примусового вербування та катувань свідчать про системність порушень прав жінок з боку окупаційної влади.

Україна у своїй політиці щодо відновлення прав жінок у контексті війни спирається також на міжнародні стандарти, зокрема Резолюцію Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», яка визначає обов'язок держав забезпечувати участь жінок у миротворчих процесах, захист від гендерно зумовленого насильства та доступ

до правосуддя [5]. Водночас ефективна реалізація цих стандартів можлива лише за умови тісної співпраці з міжнародними організаціями та механізмами міжнародної кримінальної юстиції.

Таким чином, захист прав жінок на окупованих територіях України є комплексним завданням, що охоплює правові, гуманітарні та безпекові аспекти. Основними пріоритетами виступають документування злочинів, забезпечення доступу до міжнародних механізмів правосуддя, розвиток програм психологічної та соціальної реабілітації, а також удосконалення національного законодавства з урахуванням гендерного виміру війни. Реалізація цих заходів сприятиме відновленню справедливості та формуванню сталої системи правового захисту жінок у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змін. і доп.). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 26. Ст. 892. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>
3. Римський статут Міжнародного кримінального суду : Міжнародний договір від 17.07.1998 р. Офіційний вісник України. 2006. № 9. Ст. 658. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588
4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (IV Женевська конвенція) : Міжнародний договір від 12.08.1949 р. Офіційний вісник України. 2006. № 18. Ст. 1616. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
5. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 (2000) «Жінки, мир, безпека» : Міжнародний документ від 31.10.2000 р. URL: [https://undocs.org/S/RES/1325\(2000\)](https://undocs.org/S/RES/1325(2000))